

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.11.2002, sp. zn. 25 Cdo 279/2001, ECLI:CZ:NS:2002:25.CDO.279.2001.1

Číslo: 60/2003

Právní věta:

Nárok zdravotní pojišťovny podle § 20a zákona č. 550/1991 Sb. (nyní ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb.) je nárokem na náhradu škody, který se promlčuje v promlčecí době podle § 106 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.11.2002

Spisová značka: 25 Cdo 279/2001

Číslo rozhodnutí: 60

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Promlčení

Předpisy: § 106 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 20a předpisu č. 550/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Nymburce rozsudkem ze dne 10. 2. 2000 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 98 803 Kč se 17% úrokem od 31. 5. 1995 do zaplacení v měsíčních splátkách po částkách 2000 Kč splatných vždy do každého 15. dne v měsíci k rukám žalobkyně, pod ztrátou výhody splátek, co do dále požadovaných úroků z prodlení ze žalované částky žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení a o soudním poplatku. Při svém rozhodnutí vycházel ze zjištění, že žalovaný způsobil dne 29. 7. 1993 poškození zdraví J. K. tím, že po předchozím požití alkoholických nápojů řídil osobní automobil a zapříčinil dopravní nehodu, při které výše jmenovanou zranil. Rozsudkem Okresního soudu v Nymburce ze dne 19. 1. 1995 byl žalovaný za toto jednání uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví a ohrožení pod vlivem návykové látky. Žalobkyně, které byla událost a její následky nahlášena Policií ČR dne 21. 11. 1994, zaplatila svým smluvním zdravotnickým zařízením náklady spojené s léčením J. K. po nehodě, a to platbami z účtu ode dne 3. 8. 1993 do 24. 6. 1994. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že nárok žalobkyně podle ustanovení § 20a zákona č. 550/1991 Sb. je důvodný, a poté, co žalobkyně vzala žalobu co do částky 9278 Kč s příslušenstvím zpět, vyhověl žalobě co do částky 98 803 Kč. Dovodil, že nárok žalobkyně není nárokem na náhradu škody, neboť ustanovení § 20a zákona č. 550/1991 Sb. je ustanovením speciálním, které vylučuje uplatnění ustanovení o náhradě škody podle občanského zákoníku, a nejde ani o škodu na zdraví, neboť

žalobkyni žádná škoda na zdraví nevznikla. K námitce promlčení soud prvního stupně uvedl, že nelze aplikovat ustanovení § 106 obč. zák., které se vztahuje na právo na náhradu škody podle občanského zákoníku, nýbrž je třeba aplikovat ustanovení § 101 obč. zák., podle nějž k promlčení uplatněného nároku nedošlo. Třiletá promlčecí doba totiž běžela nejdříve ode dne 22. 11. 1994, kdy byla žalobkyně vyrozuměna Policií ČR o tom, že škodu způsobil žalovaný (když náklady vynaložila před tímto dnem), a žalobkyně tak uplatnila své právo žalobou dne 16. 12. 1996 včas.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 9. 2000 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném vyhovujícím výroku o věci samé a ve výrocích o náhradě nákladů řízení a o soudním poplatku a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a shodně s ním posoudil uplatněný nárok podle ustanovení § 20a odst. 1 zákona č. 550/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Toto ustanovení zakládá zdravotní pojišťovně právo na tzv. regresní náhradu, tedy právo požadovat od třetí osoby náhradu škody spočívající v tom, že musela hradit náklady na léčení poškozeného, který je jejím pojištěncem. Jedná se o zákonem stanovenou sankci vůči třetí osobě, která se dopustila vůči pojištěnci zaviněného protiprávního jednání a způsobila mu tak škodu na zdraví. Nejde tedy o újmu, která nastala v majetkové sféře poškozeného, nýbrž o újmu zdravotní pojišťovny; jí vynaložené náklady nejsou náklady spojenými s léčením ve smyslu ust. § 449 odst. 1 a 3 obč. zák. a její nárok není nárokem na náhradu škody na zdraví poškozeného podle občanského zákoníku. Jde o specifický regresní nárok na peněžité plnění podle zákona, který je k občanskému zákoníku předpisem speciálním. Částka, kterou žalobkyně zaplatila na nákladech léčení, není škodou způsobenou důsledkem protiprávního jednání žalovaného. Odvolací soud proto shodně se soudem prvního stupně dovodil, že ustanovení § 106 obč. zák. nelze aplikovat. Podle ustanovení § 101 obč. zák. je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Protože žalobkyně se dozvěděla o tom, kdo způsobil úraz J. K., dne 21. 11. 1994 a v té době znala i výši nákladů vynaložených na její léčení, byla žaloba podána dne 16. 12. 1996 včas. Odvolací soud proti svému rozhodnutí připustil dovolání k otázce, zda nárok podle ustanovení § 20a odst. 1 zákona č. 550/1991 Sb., nyní podle ustanovení § 55 zákona č. 48/1997 Sb., je nárokem na náhradu škody tak, jak je škoda pojímána v teorii občanského práva, a to za situace, kdy tento nárok je v těchto zákonných ustanoveních jako nárok na náhradu škody uváděn. Vyřešení této otázky má totiž zásadní dopad na počátek běhu a délku promlčecí doby.

Proti tomuto rozsudku podal žalovaný dovolání z důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu, že nárok žalobkyně není nárokem na náhradu škody, a dovozuje, že vztah mezi účastníky je vztahem vyplývajícím z nároku na náhradu škody, byť nikoliv podle obecných ustanovení občanského zákoníku, nýbrž podle speciálního ustanovení § 20a zákona č. 550/1991 Sb. To vyplývá již z doslovného znění citovaného zákonného ustanovení. Nejen J. K. vznikla škoda spočívající v poškození zdraví, ale škoda jako majetková újma vznikla i žalobkyni, neboť v důsledku zaplacení nákladů spojených s léčením J. K. došlo ke zmenšení jejího majetku, a na tom nemůže nic změnit ani to, že nejde o náklady spojené s léčením podle § 449 odst. 1 a 3 obč. zák. Je totiž třeba odlišit vztah mezi škůdcem a poškozeným a vztah mezi škůdcem a zdravotní pojišťovnou – jestliže první z nich je nepochybně vztahem vyplývajícím z odpovědnosti za škodu, nevylučuje to, aby vztah mezi škůdcem a pojišťovnou byl rovněž posuzován jako náhrada škody, neboť škoda vzniklá pojišťovně spočívá v jiné újmě než škoda vzniklá poškozenému (i když vznik obou má základ v protiprávním jednání škůdce). Pokud by nárok žalobkyně nebyl nárokem na náhradu škody, ale speciálním regresním nárokem, pak by ani trestní soud v adhezním řízení nemohl zdravotním pojišťovnám takový nárok přiznat. Podle názoru dovolatele je tedy nárok žalobkyně nárokem na náhradu škody podle § 20a zákona č. 550/1991 Sb. a promlčecí doba se řídí ustanovením § 106 obč. zák. Právo pojišťovny je proto ve dvouleté subjektivní promlčecí době, která začala běžet dnem 21. 11. 1994, promlčeno. Navrhl zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení.

Žalobkyně se ve svém vyjádření ztotožnila s právním posouzením věci soudy obou stupňů, zejména pokud promlčení jejího nároku na zaplacení nákladů léčení podle § 20a zákona č. 550/1991 Sb. posoudily podle ustanovení § 101 obč. zák. K námitkám dovolatele ohledně uplatnění tohoto nároku v adhezním řízení uvedla, že její nárok je regresivním nárokem na peněžité plnění, o kterém může být v trestním řízení rozhodnuto i vedle nároku na náhradu škody uplatněného přímým poškozeným, neboť ve smyslu ustanovení § 43 trestního řádu je poškozeným i ten, kdo uplatňuje jinou škodu v širším smyslu, tj. škodlivý zásah do práv a zájmů chráněných zákonem.

Podle ustanovení části dvanácté, hlavy I, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000).

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 239 odst. 1 o. s. ř., je opodstatněné. Proto zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu je v dovolání vyvozována z toho, že odvolací soud na základě nesprávného právního posouzení dovodil, že podle ustanovení § 101 obč. zák. není uplatněný nárok promlčen.

Podle ustanovení § 20a odst. 1 zákona č. 550/1991 Sb., o všeobecném zdravotním pojištění, má příslušná zdravotní pojišťovna právo na náhradu škody vůči třetím osobám, jestliže vynaložila náklady na péči plně nebo částečně hrazenou zdravotním pojištěním v důsledku jejich zaviněného protiprávního jednání vůči osobám účastným zdravotního pojištění. Tato náhrada je příjmem fondů zdravotní pojišťovny.

Vzhledem k tomu, že se zdravotní péče osobám účastným zdravotního pojištění poskytuje zásadně bezplatně, platí pojištěný přímo zdravotnickému zařízení pouze za ty výkony, které jsou poskytovány za plnou nebo částečnou finanční úhradu. Za výkony poskytované bez přímé úhrady získává zdravotnické zařízení odpovídající úhradu od zdravotní pojišťovny, jejímž pojištěncem je ošetřovaný, který na výdaje zdravotního pojištění přispívá platbami pojistného (zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění předpisů pozdějších). Povinnost zdravotní pojišťovny zaplatit svému smluvnímu zdravotnickému zařízení náklady péče poskytnuté jejímu pojištěnci vyplývá ze zákona č. 550/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 13), a jde tedy o plnění její zákonné povinnosti bez ohledu na to, z jakého důvodu byla léčebná péče jejímu pojištěnci poskytnuta, zda šlo o léčení následků úrazu či jiného poškození zdraví způsobeného zaviněným protiprávním jednáním třetí osoby nebo následkem jiné události.

S odvolacím soudem je třeba souhlasit v tom, že nárok zdravotní pojišťovny na náhradu nákladů zaplacených zdravotnickému zařízení za léčení jejího pojištěnce, uplatněný proti třetím osobám, v důsledku jejichž zaviněného protiprávního jednání došlo k poškození zdraví pojištěnce, není nárokem na náhradu škody na zdraví poškozeného podle občanského zákoníku (srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 30/2002). Tento názor ostatně dovolací soud vyslovil již ve svých rozhodnutích sp. zn. 25 Cdo 232/98 a 25 Cdo 1211/98.

Právo zdravotní pojišťovny na náhradu škody spočívající v tom, že pojišťovna uhradila náklady na léčení svého pojištěnce v příčinné souvislosti s tím, že mu bylo zaviněným protiprávním jednáním třetí osoby způsobeno poškození na zdraví, je zakotveno v ustanovení § 20a zákona č. 550/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Je tak (ve vztahu k občanskému zákoníku) speciálním právním předpisem založen samostatný nárok zdravotní pojišťovny vůči třetím osobám (s nimiž není ve smluvním vztahu) na náhradu jí vynaložených nákladů zdravotní péče, jsou-li zákonné předpoklady splněny.

Zdravotní pojišťovně, která z titulu zdravotního pojištění zaplatila náklady zdravotní péče zdravotnickému zařízení za svého pojištěnce, tím nepochybně vznikla majetková újma, která je odškodnitelná za splnění stanovených předpokladů ve zvláštním předpise. Nárok zdravotní pojišťovny podle § 20a zákona č. 550/1991 Sb. (nyní ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb.), byť nazýván regresní náhradou, je nejen dle slov zákona, ale i svou povahou nárokem na náhradu škody, spočívajícím v tom, že pojišťovna uhradila náklady na léčení svého pojištěnce v příčinné souvislosti s tím, že mu bylo zaviněným protiprávním jednáním třetí osoby způsobeno poškození zdraví. Ostatně i za účinnosti dřívějších právních předpisů, jež upravovaly obdobný nárok (tehdy státu) na regresní náhradu, vycházela judikatura z toho, že takový nárok je samostatným nárokem na náhradu škody (srov. stanovisko býv. Nejvyššího soudu ČR publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 55/1971).

Předpoklady vzniku nároku zdravotní pojišťovny se neposuzují podle občanského zákoníku, neboť ten je neupravuje, nýbrž posuzují se podle zvláštního předpisu, tj. podle zákona č. 550/1991 Sb., který však neupravuje promlčení. Proto, i když nejde o nárok na náhradu škody podle občanského zákoníku, při posuzování otázky jeho promlčení (které není speciálním předpisem upraveno) je třeba postupovat podle ustanovení § 106 občanského zákoníku o promlčení práva na náhradu škody (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. [33 Cdo 1826/99](#), Soubor rozhodnutí NS, sv. 5, C 435).

Z uvedeného vyplývá, že dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. je naplněn; Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že stejnými vadami, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, trpí i rozhodnutí soudu prvního stupně, byl i tento rozsudek s výjimkou zamítavého výroku ohledně části úroků z prodlení zrušen a věc byla v tomto rozsahu vrácena Okresnímu soudu v Nymburce k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).